

ปัจจัยที่มีผลต่อโรคฟันผุของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6
ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

นางสาวสายยา ถนอมเมฆ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสุขศึกษา ภาควิชาพลศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2544
ISBN 974-03-0632-2
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

FACTORS AFFECTING DENTAL CARIES OF PRATHOM SUKSA SIX STUDENTS
IN SCHOOLS UNDER THE BANGKOK METROPOLITAN ADMINISTRATION

Miss Saiya Thanommek

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education in Health Education

Department of Physical Education

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2001

ISBN 974-03-0632-2

สายยา ถนอมเมฆ : ปัจจัยที่มีผลต่อโรคฟันผุของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียน
สังกัดกรุงเทพมหานคร (FACTORS AFFECTING DENTAL CARIES OF PRATHOM
SUKSA SIX STUDENTS IN SCHOOLS UNDER THE BANGKOK
METROPOLITAN ADMINISTRATION) อ.ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร. เทพวาทณี
หอมสนิท, 216 หน้า. ISBN 974-03-0632-2.

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเชิงสำรวจครั้งนี้เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อโรคฟันผุของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 และ
ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริมกับโรคฟันผุ ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเองให้นักเรียนประถม
ศึกษาปีที่ 6 ที่มีฟันผุ โดยสุ่มตัวอย่าง จำนวน 460 คน ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ได้รับกลับคืน 460 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100
แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน หาความสัมพันธ์ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ
เพียร์สัน และสถิติถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการศึกษาพบว่า :

1. นักเรียนที่มีฟันผุส่วนใหญ่มีฟันผุ 2 ซี่ ต่อ คน เริ่มฟันแท้ซี่แรกเมื่ออายุ 10 ปี บิดามารดาจบการศึกษาระดับ
ประถมศึกษาและมีอาชีพรับจ้าง รายได้ครอบครัวต่อเดือน 5,000 -10,000 บาท นักเรียนชอบรับประทานอาหารประเภทผลไม้ น้ำอัดลม
ขนมกรุบกรอบ และไอศกรีมมากที่สุด ความถี่ของการรับประทานอาหารว่างประเภทขนมกรุบกรอบ ขนมขบเคี้ยว 1 ห่อ/ซองต่อวัน
ดื่มน้ำอัดลม 1 ขวดต่อวัน ส่วนความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติทางทันตสุขภาพในระดับดี และความเชื่อต่อทันตสุขภาพในระดับพอใช้
2. ปัจจัยนำ ที่มีความสัมพันธ์กับโรคฟันผุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ อายุที่เริ่มฟันผุ การศึกษาของ
บิดามารดา การปฏิบัติทางทันตสุขภาพ ส่วนความรู้เกี่ยวกับทันตสุขภาพ ทักษะคิดต่อทันตสุขภาพ ความเชื่อต่อทันตสุขภาพ อายุ
เพศ บุคคลที่หักอกอาศัยอยู่ด้วย จำนวนพี่น้องในครอบครัว อาชีพบิดามารดา ความถี่ของการแปรงฟัน เวลาที่ใช้ในการแปรงฟัน ไม่มี
ความสัมพันธ์กับโรคฟันผุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. ปัจจัยเอื้อ ที่มีความสัมพันธ์กับโรคฟันผุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ การเข้าถึงของแหล่งบริการ
อาหารว่างจากร้านค้าในโรงเรียน ความชอบของการรับประทานอาหารประเภทน้ำอัดลม ไอศกรีม ผลไม้ และขนมกรุบกรอบ ความถี่
ของการรับประทานอาหารว่าง รายได้ของบิดามารดา การเข้าถึงของแหล่งบริการอุปกรณ์ทางทันตสุขภาพร้านค้าในห้างสรรพสินค้า
การเข้าถึงของแหล่งข่าวสารความรู้ด้านทันตสุขภาพทางโทรทัศน์ ส่วนการเข้าถึงของบริการทางทันตสุขภาพ การสนับสนุนทาง
ทันตสุขภาพของโรงเรียน ความพร้อมของการมีอุปกรณ์ในการปฏิบัติทางทันตสุขภาพ อำนาจการซื้ออาหารว่างของนักเรียน ความถี่
ของการดื่มน้ำอัดลมน้ำหวาน ไม่มีความสัมพันธ์กับโรคฟันผุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
4. ปัจจัยเสริม ที่มีความสัมพันธ์กับโรคฟันผุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ การปฏิบัติทางทันตสุขภาพ
ของสมาชิกในครอบครัวโดยมีพี่ชายและน้องชายปฏิบัติการแปรงฟันเป็นบางวัน การกวดขัน/แนะนำทางทันตสุขภาพจากครูโดย
ครูไม่ตรวจสุขภาพฟันของนักเรียน และแรงจูงใจในการรับประทานอาหารว่างประเภทขนมขบเคี้ยว ขนมกรุบกรอบ น้ำอัดลมจากเพื่อน
และโฆษณา ส่วนการมีเพื่อนปฏิบัติทางทันตสุขภาพ การกวดขัน/แนะนำทางทันตสุขภาพจากผู้ปกครอง ไม่มีความสัมพันธ์กับโรคฟันผุ
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ภาควิชา ..... พลศึกษา .....

ลายมือชื่อนิสิต ..... สายยา ถนอมเมฆ .....

สาขาวิชา ..... สุขศึกษา .....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... (เทพวาทณี) หอมสนิท .....

ปีการศึกษา ..... 2544 .....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4283837027 :MAJOR HEALTH EDUCATION

KEY WORD: FACTORS AFFECTING / DENTAL CARIES / PRATHOM SUKSA SIX STUDENTS / SCHOOLS UNDER BANGKOK METROPOLITAN ADMINISTRATION

SAIYA THANOMMEK : FACTORS AFFECTING DENTAL CARIES OF PRATHOM SUKSA SIX STUDENTS IN SCHOOLS UNDER THE BANGKOK METROPOLITAN ADMINISTRATION. THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF. TEPWANEE HOMSANIT, H.S.D. 216 pp. ISBN 974-03-0632-2.

The purposes of this survey research were to study factors affecting dental caries and to study the relationship among predisposing factors, enabling factors, reinforcing factors and dental caries. The questionnaires developed by the researcher were randomly sent to 460 dental caries of prathom sukxa six students in schools under the Bangkok Metropolitan Administration. Four hundred and sixty questionnaires, accounting for 100 percent, were returned. The obtained data were analyzed in terms of percentages, means and standard deviations. The Pearson's Product Moment Correlation and Multiple Regression Analysis were also applied.

The results were as follows:

1. On average, the students had two dental caries each. The students reported that they had the first dental caries at the age of ten. Their parents' education was at the primary level. Most of their parents were employees. The family incomes were 5,000-10,000 Bath per month. Most students preferred to have fruits, soft drinks, and ice-cream. Their knowledge, attitudes and practice on dental health were at the ' good ' level and the beliefs in dental health were at the ' fair' level.

2. The predisposing factors statistically significant relating to dental caries at .05 level were: ages at the beginning of caries, parents' education, students' dental health practice. However, knowledge, attitudes and beliefs in dental health, age, gender, inhabitants, numbers of family members, career of parents, frequency and time of brushing were not significantly related to dental caries.

3. Enabling factors statistically significant relating to dental caries at .05 level were: accession to snack bar in schools, food preference on soft drink, ice cream, fruits and snacks, frequency of having snack per day, income of parents, accession to dental accessories in department store, accession to dental television program. Factors that had no statistical significance relating to dental caries were schools' dental health supports, readiness of dental health supplies, power of buying snacks and frequency of soft drink and sweet drink.

4. Reinforcing factors statistically significant relating to dental caries at .05 level were: brothers seldomly brushed their teeth, teachers' supervising and advising on dental health, teachers' negligence regarding dental screening, advertising motivation and friends' persuasion on having snacks and soft drink. Friends' dental health practice and parents' supervising and advising on dental health were found not to be related to dental caries of students significantly.

Department ..... Physical Education ..... Student's signature ..... *[Signature]*

Field of study ..... Health Education ..... Advisor's signature ..... *[Signature]*

Academic year ..... 2001 ..... Co -advisor's signature .....

กิตติกรรมประกาศ

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. เทพวาทณี หอมสนธิ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ให้คำปรึกษาแนะนำ ความเมตตาในการตรวจรายละเอียดของการทำวิทยานิพนธ์ด้วยความเอาใจใส่อย่างเสมอมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาเป็นอย่างยิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอมอัชฌา วัฒนบุญรานนท์ และผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 6 ท่านที่กรุณายินดีรับเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือ การตรวจรายละเอียดของการทำวิทยานิพนธ์ด้วยความเอาใจใส่ และเสนอแนะสิ่งอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. ศิริเดช ลูชีวะ อาจารย์ที่ให้แนะนำทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีคุณค่ามากยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้อำนวยการสำนักการศึกษา ผู้อำนวยการเขต ผู้บริหารโรงเรียน ครูหัวหน้าสายและครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือในการทดลองใช้เครื่องมือของการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และดำเนินการวิจัย ขอขอบคุณนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีพินิจให้ความร่วมมือ ในการตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดียิ่ง

ขอขอบพระคุณ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ให้ทุนอุดหนุนในการทำวิทยานิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ อรพิน เจริญผล ผู้ตรวจการพยาบาล หัวหน้าหอผู้ป่วย สุนติกรรม 2 ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการจัดเวร และการแลกเปลี่ยนด้วยดีเสมอ

ขอขอบคุณ คุณณัฐพร นรเศรษฐ์สิงห์ คุณภนิดา กลีบทอง ที่ให้ความช่วยเหลือในทุกด้านและเป็นกำลังใจให้เสมอ ขอขอบคุณ คุณปิติมา ฉายโสภาส คุณวริษฐา คงแย้ม ที่ให้ความอนุเคราะห์อุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ขอขอบคุณพี่ ๆ เพื่อน ๆ น้อง ๆ ผู้ร่วมงานทุกท่านในหอผู้ป่วยสุนติกรรม 2 ที่ให้ความช่วยเหลือในการแลกเปลี่ยน และเป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยตลอดมา ขอขอบคุณ เพื่อนร่วมรุ่นบัณฑิตศึกษา ที่ให้กำลังใจและให้คำปรึกษาในขั้นตอนการทำวิทยานิพนธ์ด้วยความยินดี ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่และผู้มีพระคุณอีกหลายท่าน ที่มีได้จารึกชื่อไว้ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอกราบขอบพระคุณ บิดามารดา ที่เล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาและเป็นพลังที่ยิ่งใหญ่แก่ผู้วิจัยเสมอ รวมทั้งขอขอบคุณพี่ชาย น้องชาย น้องสาวและญาติ ๆ ผู้ที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จและคอยช่วยเหลือให้กำลังใจตลอดมา

ท้ายที่สุดนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกสิ่งทุกอย่างที่ทำให้ชีวิตของผู้วิจัยประสบความสำเร็จในครั้งนี้ คุณประโยชน์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยอุทิศแด่ผู้มีส่วนร่วมทุกท่าน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฌ
สารบัญแผนภูมิ	ฎ
บทที่	
1. บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
1.3 สมมุติฐานการวิจัย	5
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	5
1.5 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย	5
1.6 ข้อตกลงเบื้องต้น	6
1.7 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	7
1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศและต่างประเทศ	9
2.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย	39
3. วิธีดำเนินการวิจัย	40
3.1 รูปแบบการวิจัย	40
3.2 ประชากร	40
3.3 กลุ่มตัวอย่างประชากร	41
3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	43
3.5 ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ	45
3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล	46

3.7 การวิเคราะห์ห้ข้อมูล	47
3.8 สถิติที่ใช้ในการวิจัย	47
4. ผลการวิเคราะห์ห้ข้อมูล	49
5. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	98
รายการอ้างอิง	135
บรรณานุกรม	145
ภาคผนวก	147
ก. รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ	148
ข. หนังสือขอความร่วมมือ	149
ค. ตารางเปรียบเทียบภาวะสุขภาพของนักเรียน ปี พ.ศ. 2538- 2541	154
ง. การจัดกลุ่มโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร.....	155
จ. รายชื่อโรงเรียนTry – out เครื่องมือ และรายชื่อโรงเรียนที่เก็บข้อมูล	156
ฉ. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการวิเคราะห์ห้ปัจจัยที่มีผลต่อโรคฟันผุตาม PRECEDE Framework	157
ช. แนวคิด ความรู้เกี่ยวกับทันตสุขภาพและโรคฟันผุ	171
ซ. ตัวอย่างการแทนค่าสมการเพื่อพยากรณ์โรคฟันผุ.....	196
ณ. แบบสอบถาม	197
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	216

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงจำนวนและร้อยละของนักเรียนที่มีภาวะฟันผุ จำแนกตามลักษณะทางประชากร	51
2	แสดงจำนวนและร้อยละของนักเรียนที่มีภาวะฟันผุ จำแนกตามสถานภาพทางครอบครัว	54
3	แสดงจำนวนและร้อยละของนักเรียนที่มีภาวะฟันผุ จำแนกตามระดับความรู้เกี่ยวกับทันตสุขภาพ	56
4	แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความรู้เกี่ยวกับทันตสุขภาพที่ตอบถูกต้องของนักเรียนที่มีภาวะฟันผุ จำแนกรายข้อ...	57
5	แสดงแสดงจำนวนและร้อยละของนักเรียนที่มีภาวะฟันผุ จำแนกตามระดับทัศนคติที่มีต่อทันตสุขภาพ	60
6	แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทัศนคติต่อทันตสุขภาพของนักเรียนที่มีภาวะฟันผุ จำแนกรายข้อ	61
7	แสดงจำนวนและร้อยละของนักเรียนที่มีภาวะฟันผุ จำแนกตามความเชื่อเกี่ยวกับทันตสุขภาพ	64
8	แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเชื่อทางทันตสุขภาพของนักเรียนที่มีภาวะฟันผุ จำแนกรายข้อ	65
9	แสดงจำนวนและร้อยละของนักเรียนที่มีภาวะฟันผุ จำแนกตามการปฏิบัติทางทันตสุขภาพ	67
10	แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการปฏิบัติทางทันตสุขภาพของนักเรียนที่มีภาวะฟันผุ จำแนกรายข้อ	68
11	แสดงจำนวนและร้อยละของนักเรียนที่มีภาวะฟันผุ จำแนกตามรายได้ของบิดามารดา (ต่อเดือน)	71
12	แสดงจำนวนและร้อยละของนักเรียนที่มีภาวะฟันผุ จำแนกตามอำนาจการซื้อของนักเรียน	72
13	แสดงจำนวน และร้อยละของนักเรียนที่มีภาวะฟันผุ จำแนกตามการเข้าถึงของแหล่ง บริการ/ร้านค้าอาหารว่าง/น้ำอัดลม	74

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
14	แสดงอันดับที่ จำนวน และร้อยละ ของนักเรียนที่มีภาวะฟันผุ จำแนกตามความชอบรับประทานอาหารว่าง	75
15	แสดงจำนวน และร้อยละ ของนักเรียนที่มีภาวะฟันผุ จำแนกตามการเข้าถึงของแหล่งข่าวสาร / ความรู้ทางทันตสุขภาพ	76
16	แสดงจำนวน และร้อยละ ของนักเรียนที่มีภาวะฟันผุ จำแนกตามการเข้าถึงบริการทางทันตสุขภาพ	77
17	แสดงจำนวน และร้อยละ ของนักเรียนที่มีภาวะฟันผุ จำแนกตามการสนับสนุนทางทันตสุขภาพของโรงเรียน	78
18	แสดงจำนวน และร้อยละ ของนักเรียนที่มีภาวะฟันผุ จำแนกตามความพร้อมของอุปกรณ์ทางทันตสุขภาพ	79
19	แสดงจำนวน และร้อยละ ของนักเรียนที่มีภาวะฟันผุ จำแนกตามความถี่ของการรับประทานอาหารว่าง	80
20	แสดงจำนวน และร้อยละ ของนักเรียนที่มีภาวะฟันผุ จำแนกตามเหตุผลจูงใจในการรับประทานและแหล่งซื้ออาหารว่าง	81
21	แสดงจำนวน และร้อยละ ของนักเรียนที่มีภาวะฟันผุ จำแนกตามเหตุผลและแหล่งซื้อน้ำหวาน น้ำอัดลม	82
22	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ปกครองนักเรียนที่มีภาวะฟันผุ จำแนกตามการแปรงฟันของบุคคลแวดล้อม	83
23	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ปกครองนักเรียนที่มีภาวะฟันผุ จำแนกตามการกวาดฟัน/แนะนำของบุคคลแวดล้อม	85
24	แสดงจำนวน และร้อยละ ของนักเรียนที่มีฟันผุ จำแนกตามดัชนีฟันผุ ถอนอุดในฟันแท้	86
25	แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริมกับโรคฟันผุ	88

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
26	แสดงการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ในการทำนายโรคพิษณุ จำแนกตามปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม	93
27	แสดงการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ในการทำนายโรคพิษณุ จำแนกตามปัจจัยรวม	96

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่		หน้า
1	แผนภูมิแสดง PRECEDE Framework	161
2	แผนภูมิแสดงลำดับขั้นสามปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาทันตสุขภาพ	166